

ZEMĪTURS

LATGOLAS NŪVODA NEDEĻAS LAIKKROKSTS

Nr. 29 (117)

1997. GODA 8. AUGUSTS

CENA 5 SANTIMI

AGLONAS BAZILIKA
BASILICA AGLONENSIS

LATVIJA

AGLYUNAS SVĀTKU KĀRTEIBA 1997. GODĀ

1. augusts — svātdina

19. svātdina parostajā liturgiskajā laikpūsmā.

10.00 — reita sv. Mise,
«Svātais Dīvs»,
Stundu dzīsmes,
12.00 — dienas sv. Mise.

15.00 — kopu svātki Aglyunas kopsētā.

19.00 — vokora sv. Mise,
Dīvmotes litanija.

11. augusts — pyrmūdine

7.00 — reita sv. Mise.
12.00 — Rūžukrūņš.

19.00 — vokora sv. Mise,
Dīvmotes litanija.

12. augusts — ūtardine

7.00 — reita sv. Mise.
12.00 — Rūžukrūņš.

19.00 — vokora sv. Mise,
Dīvmotes litanija.

13. augusts — trešdine

7.00 — reita sv. Mise.
Stundu dzīsmes.

12.00 — dienas sv. Mise.
13.00 — Rūžukrūņš.

Svāto Meinarda lēli svātki.

18.30 — vesperes, sv. Meinarda svātku ievoda.

19.00 — vokora sv. Mise,
Dīvmotes litanija.

22.00 — nakts Vigilija dominikānu tēvu vadeībā.

14. augusts — catūrdine

7.00 — reita sv. Mise bazilikā.
10.00 — sv. Mise bazilikā,
«Svātais Dīvs».

11.30 — svātkelīnīku oficiāla sagaideišana.

12.00 — dienas sv. Mise pi pāvesta oltora.

13.00 — Rūžukrūņš bazilikā.
Jaunovas Marijas Dabasūs uzjimšonas lēli svātki.

18.15 — ievoda zvoni.
18.30 — vesperes pi pāvesta oltora.

19.00 — vokora sv. Mise pi

pāvesta oltora,
Ištyprynōšonas sakramenta daleišona.

20.00 — Vyssvātōkō Sakramenta iznesšona uz pāvesta oltora,
Dīvmotes litanija,
Euharistiskō proceseja pa sakrālū laukumu,
«Kunga epeļš».

22.00 — Krystaceļš Sakralajā laukumā,
pusnakts sv. Mise pi pāvesta oltora.

15. augusts — piktidine

7.00 — reita sv. Mise latgaliski bazilikā.

9.00 — sv. Mise bārnim un jaunōtnei pi pāvesta oltora,
Ištyprynōšonas sakramenta daleišona.

10.00 — sv. Mise apakšējā bazneicā pūliski.

10.45 — sprediks pi pāvesta oltora krīvyiski.

11.00 — Rūžukrūņš pi pāvesta oltora.

11.30 — kōra goreigōs dzīsmes pi pāvesta oltora.

11.45 — zvoni.

12.00 — svātku golvonō Mise pi pāvesta oltora.

13.45 — Vyssvātōkō Sakramenta iznesšona uz pāvesta oltora,
Dīvmotes litanija.

14.00 — Euharistiskō proceseja pa sakrālū laukumu,
pateiceibas himna «Dīvs, mes Tevi slavejam», nūslāguma svēteiba.

19.00 — vokora sv. Mise bazilikā.
Nu 1997. goda 12. februara —
Palnu trešdīnes plkst. 7.00 myusu Dzimtīnes svātvītā ar storptautysku nūzeimi — Aglyunas bazilikas lelajā oltorā nūteik napōrtraukta Vyssvātōkō Sakramenta adoraceja.

NU REIGAS UZ ROGOVKU UN PASAULI...

Konstantina Krusta tāvam Reigā pīdarēja vairōki 5 kapeiku veikali un vīns Jelgovā, kod I pasaulā karā fronte tyvōjōs, vysi tyka slāgti un deveņu cylvāku saime pōrsacēle uz Bliseņu krūgu Zajmūižas pogostā, kū beja nūpērkuši nu borgō kunga Paulina. Kuram gon, apmeklējūt šū A. Jūrda un P. Miglinika nūvodu, nav gadējis padzert yudini nu šō krūga okas un pasapricōt par lēas skaistajim krostim?

HRONIKA

● 1. augustā (1877) Trepū pogostā Andžānu Kalvūs dzyma gleznōtōjs Kārlis Kalve, myra 1903. goda 19. septembrī.
● 1. augustā (1972) Reigā myra gleznōtōjs Nikolajs Breikšs, dzimis 1911. goda 10. janvarī Mogijovā (Bolkrīveja).
● 8. augustā (1912) Reigā dzyma publicists, literāts Konstantīns Krusts (K. Nauris), myra 1985. goda 17. janvarī Denverā (ASV).

ELMA AKSJONOVA,
LATVEJAS
ORGANIZACEJAS
«GLĪBIT BĀRNUS»
PREIĻU NŪDALAS
KOORDINATORE

PATEICEIBA ATBALSTĒTĒJĪM

Organizacejās «Glōbit bārnus» Preiļu nūdoļa darbeibu usōce 1996. goda 25. oktobrī un jau tō poša goda decembrī pīsadalejās «TV žēlsirdēibas maratōnā», kur reikōja egleiti bārnim, moznūdrūsynōtūs gimīņu un arī ēygonu bārnim. Interesants pasōkums bārnim

MARIJA ZELTIŅA LELGIMINES KŪPĀ

Latvejas Daudzbārnū gimīņu bidreibu savineiba un Latgolas bidreiba kūpā ar patārātōju interešu aizsardzeibas centru ir isadrušynōjōšōs uz lelu pasōkumu, kam plaši jōizskaņ — laikpūsmā nu 22. leidz 24. augustam sanatorejā «Rāzna», kas atsarūn

Lyuznovas pogostā pi Zosnas azara — reikoj salidōjumu, tō programā paradzāts seminars «Projekta plānōšona un finansējuma pīprasējuma izstrōde», kuru finansēj ASV Storptautyskūs attīceibu nacionalōs demokratejas centrs. Asom paaicynōjōši uz šū nūtykumu arī vairōkas Rēzeknes navaļstīskōs organizacejas. Nūtikis te kulturas un sporta pasōkumi, dorbōsis rodūšōs darbīnecas, Reigas Latgolas pīkšpīlsātas DGB sūlējōs isarast ar kōri «Jumala»,

Pyrmōs rakstnīka gaitas Konstantīns sōce jau Rogovkas pamatskūlā, nu apkaimes ļaudim pīrakstēja tautas pōsokas un syutēja krōtūvem, isastōja vaļsts statistikas pōrvaldē kai breivpōrteigs korespondents un par kū pēc 10 godim sajēme Treju Zvaigžņu ordeni. Pēc šōs pamatskūlas vūicejōs Aglyunā, turpynōja arī tautas gora montu vōkšonu, rakstēja dzejas, pēc direktora A. Broka aicynōjuma nu krīvu volūdās tulkōja stōstus, kuru drukōja žurnālā «Draugs». Aglyunā aktīvi pīsadaleja skūlānu literarajā un katōļu jaunōtīnes puļceņā, kongresūs Rēzeknē, sōce publicētīs «Latgolas Vōrdā» un «Sauleitē», vosoras breivlaikā lasēja referatus par pretalkohola un cytīm tematim. Pēc gimnazijas beigšonas isastōja LU, dorbōjōs latgaļu organizacejōs un beja Kristīgūs zemnikū partejas Reigas nūdoļas lūceklis, dorbus publicēja «Straumē» un cytūs izdavumūs, beja leidzstrōdnīks K. Sangoviča izdūtājā avīzē «Jaunō Latgola». Nūdybynōja P. Miglinika pīmīņas fondu, īgīva tiseibas un strōdōja par skūlōtōju, dybynōja Sorkonō krysta puļceņus, sarakstēja bārnū ludzeņu un vadeja režijas.

Laikpūsmā, kod Latgolas tautas pili strōdōja par dorbvedī grōmotvedī, sarakstēja tautas skotu lugas un komedejas, kuras tyka izrōdeitas. Pēc pōrišonas armejas vērsdinastā strōdōja par vacōkū rakstvedī Rēzeknes 9.

● 9. augustā (1887) Daugavpīls aprīnka Kolupes pogostā dzyma grōmotu izdevejs un tērgōtōjs Ludvīks Mendriks, myra 1954. goda 21. jūni Minhenē (Vōceja).
● 11. augustā (1992) Rēzeknes rajona Sakstagola pogostā atvārts un isvēiteis Franča Trasuna memoriālais muzejs «Kolnasāta».
● 11.—13. augustā (1992) Rēzeknē nūtyka pyrmō pasauļa latgaļišu konference.

kōjnīku pulka štābā, vēļōk tyka iskaiteits sorkonajā armējā, bet nu tōs laimeigi tyka vaļā. Pēc kara nūņōce pi cytīm tautišim Noetingā. Kurs gon tī natyka dzērdējis jō humora stōstus par romanu «Trejs sajukuma pilāri» voi poemu «Diveji žydi un muna švagera brōļš».

Dorbōjōs Rotenburgas un Badaiblingas latvišu komitejā, «Daugovas vonogu» nūdoļas vaļdē, beja ivālās Amerīkayū jūslas motorpola orūdbidreībā par pīkšsādātōju. Ari jaunajā kontinentā nūdybynōja latvišu bidreibu. Kurs gon nu Denversas latvišim natyka sajēmis nu K. Krusta kaida veida paleidzeibu, taipat tautiši Vōceja.

Rakstēja fabulas par dzeives nūtykim, taipat humoreskas, feletonus, pōsokas un stōstus, arī Denverā atroda cylvākus, nu kurim pīraksteit tautas dzīsmes un A. Spōgim aizsyuteja jūs žyuknsni tūpūšajam krōjumam. Pats dzīdōja vairōkus kōrtūs.

Atmīņōs par zaudātū Iēu nu dorba breivajā laikā kolnu strautūs un azarūs makškerēja foreles. Par nūvodu un tō ļaudim saēja: «Latgali ir seiksti un iztureigi. Var cytas tautas pyrmōs pazust komunisma žnaugūs, bet latgali izturēs. Žal ir tūs cylvāku, kas myusim grib atjimt myusu meilū botes volūdū. Nōkūtne Latgolai byus jōmaina sprīdums par aizbāgušajim dālīm!»

● 13. augustā (1992) Rēzeknē atklōts un isvēiteits ūtreiz atjaunōtais Latgolas atbreivōšonas pīmīnēklis («Vienoti Latvijai!»).

● 13. augustā (1902) Rēzeknes aprīnka Bērģales pogostā dzyma ārsts, sabīdrisks darbinīks Kazimīrs Bojārs, myra 1959. goda 22. aprēlī Čikagā (ASV).

Sastōdēja
Viktors TROJANOVSKIS

LATVIJAS ORGANIZĀCIJA GLĪBIET BĒRNUS
LATVIAN SAVE THE CHILDREN

Akas 4, LV-1050, Rīga, Latvija
Tel. (371) 7285674, 7280735, 7289483, 7289348
Fakss (371) 7284771

AS Rīgas Komercbanka 310101784
konts Ls 2010017534, konts S 2030002332

1997. goda 31. martā beja kinoteatrī «Ezerzeme» — Leldīnu koncerts, zeimejumu konkurss. Šim pasōkumim atsaucēbu givom nu zemnikā Pītera Šņepsta, taipat arī nu cytom labvēleigom firmom un sponsorim.

Lela pateiceiba izsokama zemnikū saimnīceibai «Mozī Gavari» un jōs īpašnikam Jōņam Gavaram, kurs sovu, ekologiski teirū produkceju — kartupeļus, goda bites, burkānus, kājus, zērņus u. c. pīgōdōja bez atleidzeibas rajona moznūdrūsynōtūs gimīņu bārnū nūmetnei nu 21. leidz 26. jūlam.

Lelu paleidzeibu organizacejai «Glōbit bārnus» snāguse Latvejas Zemnikū savineibas rajona nūdoļa, patārātōju interešu aizsardzeibas Preiļu klubs kūpeiga biroja telpu ikōrtōšonā reijūs, Skūlas iļā 11, ar konkrētu leidzdaleibu nōce klajā bōju Plīvdū kūpuzjāmums — zemnikū saimnīceiba «Olīts».

Paļdis arī vysim cytīm, kuri jau paleidzejūši myusu organizacejai, paļdis arī fim, kas myusim atbalsteis nōkūtne!

taipat koncertus gatavoj cyti kolektīvi. Bet jau salidōjuma izskaņā 23. augustā, Mōkūņkolnā, teik reikōts gimīņu kūpeigais guņskurs, pi kura puļcejas pōrstōvi nu Vydzemes, Kūrzesmes, Zemgolas un Latgolas, cimeni nu Leitovas un Igaunejas.

Izveidōta grupa, kura apkūpōs bidreibu isnāgtūs pīkšlykumus lykumdūšonas uzlobōšonai mōtes, bārna un gimīnes tīsiskōs un socialōs aizsardzeibas jūmā.

Mes ar lelu satraukumu gatavojamēs pasōkumam. Gribim atgōdynōt, ka vērš zemes nav slykta laika, vineigi dažreiz pasagōdōs napīmārōts apgērbis, cerūt uz lobom un syltom dīnom tūmār napīmērssim, kas pasargoj nu leita, seviški pagudrōsim par apovim, lai nanūberž kōjas.

Grybim nu daleibnīkim, kuru skaits arī myusim jozyna precizi (pošlaik zynoms, ka byusim 150 cylvāki), lai precizōk varim pasyuteit produktus. Zyuvo Zosnas un Rāznas zarā natryukst, kōrtojām atļōves makškerēšonai, bet tōs pīdarumi gon pošim jōpajam leida.

Pyrmajā dīnā grybim sareikōt īpasazešonēs svātkus, kai jau pi yudinim, to kū ta leidzeigu Neptuna svātkim — daleibnīkim tōpēc teik dūts «mōjas dorbs» — kai prezentēt sovu bidreibu, izmontōjūt pōsoku un teiku tālus. Taida isajusšonēs dažaidōs lūmōs jō seviški pateik bārnim,

sagōdōsim jīm «trejs lobas lītas» — yudini, myusu mīlesteibu un ispējas fantazejas lidōjumam. Izdavumi — uz daleibnīku rēkina, cik un kas — zvoniit un vīnōsimēs, varēs nūsarekīnōt arī uz vītas. Storp sanatoreju un Mōkūņkolnu 16 kilometri, braucīni — ar autobusu; vēļ byus keramīku apcīmōjumi, taitod, nūderēs arī pošu transports.

Vōrdū sokūt: par vysim vaicōjumim zvoniit pa tōļrūni 8-246-24240, pi jō dežurej Marija, Vija, Iraida, Iveta.

Vēļ vīns svareigs nūtykums pīsapīļdejis Latgolas Daudzbārnū gimīņu bidreibas dzeivē: ar Pušas pogosta pīkšsādātōja Jezupa Mazāļevska laipnu gōdeibu uz 10 godim asom sajāmuši izmontōšonā te

uzcaltū bārnū nomu ar skotim uz azaru. Jīmā jōsalik lūgi, durovas, jōizdora remonts un varēsīm reikōt dažaidus pasōkumus zīmā un vosorā, uzjimt arī cimeņus. Pyrmūs picus godus pogosts nu myusim īres moku naprosa, vēļōk — simbolisku, jō arī pogostam byus īgīvums, ka sasaglobōs stolts noms. Leidz ar tū drūšōk sōc justis darbeibā arī vītejō Daudzbārnū gimīņu bidreiba, kuru vōda Jōņs Dimpers.

Attālis: taidu pagaidam myusu jaunīgīvumu nūfotografēja bidreibas pīkšsādātōja Iraida Tarvide, bet Jōņs Dimpers sovus lelūs gimīņu bārnus naseņ beja aizveds ekskursejā pa apkaimes skaistōkajom vītom, šūreiz nūfotografējis pi omotu vydušķūlas Makašānūs.

REDKOLEGEJA: Valija Berkina — Jākubpiļš, Jāns Elksnis — Latgolas Kultūras centra izdevniecība, Pīters Gleizdāns — Rēzekne, Jāns Kokins — Daugavpils, Anita Petkune — Krāslova, Ontons Rancāns — Preiļi, Ontons Slyšāns — Bolvi, Viktors Trojanovskis — Ludza, Pīters Zeile — Reiga, Jāns Žugovs — Reiga, ūrzemu biroja vadeitōjs — Aļberts Spōģis Ministere

A. BUDŽE,
PRĀVESTS

DAŽŪS TEIKUMŪS

1997. goda 22. junī Dagdas bazneicā pēc svineigō divkolpōjuma dekanam Jōnam Stepiņam pasnāgta Treju Zvaigžņu ordeņa pirmōs pakōpes Gūda zeime. Dekans veic milzeigu goriegu darbu, apkolpojūt Bukmuižas, Andzeļmuižas, Okras, Boltu, Lūdvikovas un Dagdas draudzes, reizi mēnesī divkolpōjumus nūtur Konstantinovas pogostā un Dagdas pansionatā. Atjaunōtas divas kaidreiz sagrautōs bazneicas — Boltō un Andzeļa, teik atjaunōta Lūdvikovas bazneica.

Cylvāki ar cīnu un atzineibu uzatur pret dekanu, bārnim īpašā atmiņā paliks I Svātōs Komunejas diņa, kas sakrita ar apbolvōjuma svineigu pasnēģšonu. «Šū apbolvōjumu» — teice dekanis J. Stepiņš, — uztveru kai gūdu, kas izrōdeits Latvejas katōļu bazneicai. *

Šūgod sv. Jōna Kristeitōja svātķi 24. junī Vonogūs beja sevišķi pacylōjūši — draudzi ar apmeklējumu pagūdyņōja. J. E. veiskups J. Bulis, celebrēja svineigū sv. Misi un izdālēja Ištapyrņōšonas sakramentu, teice svātrunu, kurā uszvēre, ka uzkupts divnōms un apkōrtne, jytams lels goriegais pacālumis.

Veiskupa vizitacejas laikā beja vēļ vins nūtykums, kurs dzili savijņōja klōtasūšūs — draudzes prāvestam Pīteram Onckulim pasnāgta Treju Zvaigžņu ordeņa sudobra Gūda zeime kai nūvērtējums jō myuža dorbam ticeibā Divam un kolpōšonā sovai tautai — šys jau ir ūtrais valdeibas apbolvōjums vysu ļūti cineitajam dekanam P. Onckulam. *

Škylbānu pogstā 5. jūlī 27 jaunīši svineija pylyngadeibas svātķus, tūs, taipat kai jaunīši pagōjšajā godā, papyldynōja ar pīsadaļēšonu divkolpōjumā Škylbānu Romas katōļu bazneicā. Divkolpōjumu vadeja un jaunajim pīmārōtu svātrunu teice vitejais prāvests A. Budže.

Svineigajā divkolpōjumā pīsadaļēja pašvaldeibas un skūlas pōrstōvi, jaunīšu vacōki un tyvinīki.

JAU SEPTEITŪ reizi jūļa pādejā sastidinē nūtyka kōrtejais nacionalūs partizanū saits un pyrmū reizi Talsu rajonā — Mordangā. Prikšdorbus un vītas ikōrtōšonu beja uzajāmušōs Latvejas Nacionalūs partizanū apvineibas (LNPA) un nacionalūs «Daugovas vonogu» (NDV) Talsu nūdaļas. Ka vyss beja sovlaiceigi paveikts un sakōrtōts, jōpasateic Edgaram Krumholdam, Rihardam Kalniņam un dāmom — Ainai Krumholdei un Intai Libreibai. Un tai nu vysim Latvejas nūvdim isarōdušais un ap pystukstūšas lelais daleibniku skaits varēja justis kai svātķūs.

Saitu atklōja LNPA valdes lūcekļis Alfons Kalniņš, atskaņūt Latvejas valsts himnai mastūs uzaveja Latvejas valsts un Nacionalūs karaveibu bidreibas (NKB) karģūs. Ar klusuma breidi tyka gūdyņōta totalitarō okupacejas režima pretōšonōs kusteibā myužēibā aizgōjūši daleibniku pimiņā.

Runōja daudzī. Nu LNPA Ojārs Stepāns, nu NKB — Nikolajis

JŌNS BROKS-EISĀGS 7. NP SAĪTS

Romanovskis, nu NDV — Rolands Kovtuņenko, Saeimas deputats Oskars Grģis, drūšeibas dinasta priksņiks Juris Vectirāns un cyti, vysī paude sašutumu par Saeimas un valdeibas dorbū, kavēšonūs svareigu lykumu pijimšonā un nūrōdēja uz gūdeiguma deficitu augstōkajōs valsts vadeibas strukturōs, jo tīši tur, pēc runōtōju dūmom, vōlda korupceja. Mes paciteigi klausomēs par naasūšim krīvvōlūdeigūs cylvāku tiseibu pōrkōpumim un asam aizmēr-suši nu Krivejas (kai PSRS tiseibu pōr-montōtōjas) pipraseit samoksu par totalitarō okupacejas režima napamātōi nūitōtū cylvāku dorbū lēgerūs bodā, sōltumā un morālā pazamōjumā. Tyka aicynōts (A. Stepāns, N. Romanovskis) šō goda 23. augustā organizēt mītiņu Reigā Dūma laukumā vai pi Breiveibas pimeņķļa (tys tikšūt precizāts), lai mes varātu izsaceit sovu nūstōju, ka pret

totalitarū režimu nasaceinējamēs tōpēc, lai myusim byutu korumpāta valdeiba, lai atbiļdeigūs posteņūs byutu nagūži, kuri sovas intereses vērtē augstōk par valsts un tautas interesem.

Sovu uzticeibu jaunajai apvīnōtajai partejai — «Tāzeme un Breiveiba», «LNNK» — aplīcyņōja Saeimas deputats Oskars Grģis. Tyka atbaļsteita ari latvišu tautas liktiņu «Boltōs grōmotas» nāpicīšameiba.

Muzykalajōs pauzēs dzīdōja Ventspiļš represātūs kōris «Ziemeļzvaigzne», Saeimas deputats Aleksandrs Pētersons (vokāls un gitāra), Tukuma un Talsu vonadzāni. Doncōtgribātōjim ari navajadzēja gar-laikōtis, par jim gōdōja Jura Lasenberga latku kapela nu Pastendes. Beja ari tradicionālō lotereja.

Tys, ka leits pasteidzynōja ogrōk atsavadeit, ari nabeja nikaida nalaimē. Nūslāgumā izskaneja paļōveibas un cereibu apgorōtais: «Uz redzēšonūs nōkušajā godā!»

V. BARKĀNS, OGRE

VOI TAI VAR BYUT?..

Igaunejas republikas pōrcālōja «Estonia» tragedejai Sūmu jyuras leicī vēļ nav nūslāguma, lai gon Zvidrejas valdeiba pijāmus lāmumu vracu atstōt dzeļmē uz vysim laikim.

Vysupyrms jōvaicoj, kai par Igaunejas republikas īpašumu var sprīt na poši, bet kaimiņzemes valdeiba, nu kurines taidas storpautykas tiseibas? Jo par tū lamtu myusu vysu lelais kaimiņs, kura jyuras ceļā ir nūgrīmušais vracis kai traucēklis, tei byutu cik nācik saprūtama «kaimiņu byušona». Jōsabreinoj, ka tīpat 180 veiru lelō apkalpe tik bezryupeigi pildejuse pinōkumus, nav sekōjuse koč mārīnstrumentu uzrōdējumim, jo sovalaiceigi nav uztvāruse pyrmūs brīsmu signalus. Vai teišam ar tū lelu pošpōrlīcyņōteibas ariņņu par drūšeibu vinmār ceļōja itys «jyuras brīdejs»?

Leidz šam katastrofas imaslu skaidrōšonas komiseja ziņōja vairōk par sekom, nākai par īspējāmajim cālūnim. Varbyut golvonais, eistais katastrofas imasls nīvinam nav jōzyna, tū patiseibā varātu uzynōt pēc pōrcālōja izvīkšōnas vērs yudiņā. Jōpōrbauda vysa tō vadeibas sistema un golvonōs hidrauliskōs sistemas pīvodi

dorba režimā, kam pēc nūgrīmušōnas nīkas navarēja mainēitis, ari būjōtai.

Jōrunoj ari par tū, kōpēc zynūši cylvāki «Estonia» katastrofu saista ar sabotāžu, kam tys beja vajadzēgs un kam izdeveigi? Tikai vīna puspagrīzīni atrģizta skryuveite vai mozlit nāpiņņeigi nūslāgts kaidis vōrstuljs varātu byut par imesli, lai hidrauliskō sistema pēc dažom stupdem pilņņeigi zaudātu spīdīni dorba cilindrūs, nu kō golvonais priksģola aizvers palyka automatiski navodams vai dorbojōs pošplyusmē, pēc vātras grības, tōļōk tod ari pityka ar vilņu spēku, lai salauztu kuru kotru tehniku konstrukceju. Smikleigi runōt par pōrcālōja it kai lelū ōtrumu kai vīnu nu katastrofas imaslim — vai teišam itō aizvera konstrukcejas drūšeiba beja dūmōta tikai leidz niceiga pōrspīdīņa rubežai? Itiņ vysur dzeļja konstrukceju drūšeiba teik pijimta vysmoz 5—10 reizes lelōka par poša materiala sagraušonas slūdži, taitod, vysys leidz šam izzynōtais ir tōjredzeiga atsarunōšona, apzynōta patiseibas slēpšona.

Jōsabreinoj, ka tik lelas gryuteibas teik izpyustas par prāma izceļšonu nu 76 metru dziļuma. Pūlejas jyuras specialisti Gdānskas leicī nūgrīmušu kuģu korpusus izceļe nu 300—500 metru dziļumim. Kas ir 76 metri? Tai vin likas — jo pōrcālōjs nabyutu apsgōģis, klāja masta augšējū daļu vigli varātu saredzēt

yudinī. Voi dziļōkas īgrymes kuģi, braucūt pōri vracam, tū naazkers, jo varēs natraucāti tikt pōri, tod kaidu gūdu atdūs myrušajim? Dūmoju, ka pūļu specialisti var atbiļdēt uz vaicōjumu, vai pōrcālōju izceļšonai vajadzēs 100 miljonu zvidru kronu, tys ir, apmār 10 tyukstūšas latu, vai var-byut na tik. Koč kū jau atmokšōs ari tōs 10 tyukstūšas tonnu metallyžu.

Myusu tyviniki teik pōrāpbedēti 5 vai pat 30 godus pēc nōves, kōpēc lai ar cilvēcisku gūdu naapbedēt nalaimēigūs nu «Estonia» kopsātōs, kur jūs varēs atminētīs daudzōs paaudzēs? Var apbreinōt tūs, kuri soka, ka itūs nūslēikušūs var atstōt jyuras dybnā, vēsture vēļ nādzēdāts pasōkums — apbērt ar akmiņu kolnu! Vysas tautas jyurā būjā gojūšūs tūmār apbedej kopsātōs, kur te ir rubeža storp dreikst un nādreikst?

Pēc «Estonias» izceļšonas vysus nūslēikušūs varēs atpazēt, jo na pēc izskota, tod, apģārba, kajites numera un cytom pazeimem, jo jyuras sōlēja yudinī pa šū laiku moz kas izamainējōs. Tū prosa cilvēceigōs cinas lykumi. Pēc munom, ari daudz cytu dūmom, «Estonia» ir jōizceļ nu dzeļmes, lai plašajā kuģu ceļā natraucātu satiksmi dzēvajim un kopa miru aizgōjūšajim. Jo tū nadareis, byus jōdūmōj, ka kam to ir kaidas savteigas materialas vai cytaidas intereses atstōt kai ir.

VALĒRIJS STŪRIS, PREIĻU RAJONA ATTEISTEIBAS PLĀNŌŠONAS NŪDAĻAS VADEITŌJS

ĪPAŠI ATBOLSTAMS REGIONS

Vēsture

1997. gods raksturōsis Latvejas saimnieciskajā vēsturē ar jimā reali isōktū regionāli ekonomiskūs atteisteibas programū realizaceju un regionalōs atteisteibas atšķireibu īvārōšonu. Pyrmī mēģinōjumi veikti jau 1994. goda 7. jūlī, kod Zemkūpeibas ministreja izdeve pavēli par «Nūlykumu par labeibas rāzōšonu regionalōs izlei-dzynōšonas fonda izveidi un izmon-tōšonu», kur saceits: «...dūtu īspēju rāzōt labeibu ari regionūs ar nalob-vēleigim dabas apstōklīm». Pilykumā par tiseibom zemniku saimniecibom sajimt valsts pīmoksas nu izlei-dzynōšonas fonda, uzrōdeiti Aglyunas, Aizkalnes, Pelēču, Rušonas un Sylājōņu pogosts.

Īspējams, ka šei nūrōde un pavēle ir vineigō un pādejō valdeibas oficiali pasludynōtō politika, kurā nūrōdeitas atšķireibas storp regionim, realajā dzēivē tōs pasarōda vēļ īspaideigōk un lelōkōs saisteitas ar bezdorba leimiņa mēģerumim, kas Latgolā sasnādz vysaugstōkūs procentus.

Lykumdūšona un daleibniki

Myusu valsts politikā, sastōdūt valdeibas deklaraceju 1996. goda 17. septembrī, izstrōdōjūt Dorba programū (1996. g. augusts — 1997. g. jūļš) īrak-stēja punktu: «Leidz 1997. goda 1. jūļam jōapstrypryno j kōrteiba, kaidā snīdzama paleidzeiba valsts depresiva-jim rajonim», vysas valdeibu vei-dōjūšōs frakcejas tam pikryta, Ekonomikas ministrejā tyka uszōkta valdeibas dorba programas realizaceja, izveidōtas vairōkas dorba grupas un pīaicynōti dažāda «kalibra» specialisti, tymā skaitā ari nu pašvaldeibom. Dorba

grupas tūs dažādūs atteisteibas pūsmūs vadeja Ekonomikas ministrejas valsts sekretare Inese Vaidere, pīsadolūt ministrejas vodūšajim specialistim A. Buharinam, A. H. Kramiņam un I. Preimatei, Latgolas pōrstōvi Bolvu un Preiļu rajonu padūmi priksšādātōji Andris Kazinovskis un Ilmars Meluškāns, ari šūs ryndu autors.

Īpaši atbolstāmū regionu un Latvejas regionu ekonomiskōs atteisteibas atbol-stu pamats ir lykums «Par īpaši atbol-stamajim regionim», kuru Saeima pijēme 1997. goda 22. majā un Valsts prezidents G. Ulmanis paraksteja 10. jūnī, laikrokstā «Latvijas Vēstnesis» publicāts 18. jūnī, kod ari stōģis spēkā. Spākā ari vairōki pakōrtōti tiseibu akti: Ministru Kabineta nūteikumi, kas regulej īpoši atbolstāmū regionu izveides īpatneibas un kōrteibu.

Vysim šim aktim vīna kūpeiga īzeime — orientāti uz teritorialōs, ekonomiskōs un socialōs atteisteibas atšķireibu nūvērsšonu, atbolstūt uzjēmējdarbeibu un pašvaldeibas regionūs ar labvēleigu socialū un ekonomiskū situaceju.

Regionalōs atbolsta politikas daleibniki

Tūs nūsoka vai jūs lūku īrubežoj lykuma 15. pants, ka «regionalō fonda leidzēkļus var izmontōt tū uzjāmumi (uzjēmējsabidreibas), kuri registrāti un dorbojās tikai īpaši atbolstamajā regionā, kai ari īpaši atbolstāmū regionu pašvaldeibas. Leidz ar tū atrysnōts streideigais jautōjums par vītējo biznesa atbolstu un nūteiktis lykumeigs kritērijs. Maņ bejušas vairōkas diskusejas ar rajona uzjēmējim (J. Bojāru un cytim) par šū

strukturās atteisteibu; finansēt pašvaldeibu organizātōs uzjēmējdar-beibas veicyntūs pasōkumus (ari tōs veicyņōšonai pīaicynōt specialistus).

Uzāicynōjums pīsadaļeit

Taidu sajam vītējo pašvaldeiba rajona, pogosta vai piļšātas leimini, teik īsnāģts uzjāmumu saroksts, kuri atbylst lykuma 15. panta kritērijim, bet tys nanūzeimej, ka obligata ir vysu uzjāmumu daleiba īpoši atbolstāmō regiona pasōkumus — tys ir breivprōteigi. Nōkūšais šamā vērtinē ir projektu un programū īsnēģšona. Šaidu paziņōjumu sajamis Preiļu rajona padūme, jo vysu rajonu itēikts apstyprynōt kai īpaši atbolstāmū regionu, taitod, jōsagatavoj atteisteibas programa, lai Storpministreju komisejā izvērtātu īspējas. Golvonais uszvors likams uz uzjēmējdarbeibas atteisteibu.

Regionalōs atteisteibas leidzēkli

Lykuma «Par īpaši atbolstamajim regionim» 7. un 8. pants nūsoka šaidus atteisteibas leidzēkļus: valsts īguldejums infrastruktūrā, īpaša kredit-politika, īguldejumu dotacejas, vīnreizeji moksōjumi, ekonomiskōs izgleiteibas pasōkumi, breivōs (speciali) ekonomiskōs zonas, administrati-vi pasōkumi, cyti pasōkumi, kurūs liitōs kūpeigais finansēšonas princips, lykumūs nūteikti nūdūķļu atvīgļōjumi.

Šys uzskaitējums ciši sasasauc ar 13. un 14. pantā pīmyntajim regionalōs atteisteibas fonda finansātīm pasōkumim, taidejaidi nūrōdūt īspējāmūs finansējamūs pasōkumus pašvaldeibōs un uzjāmumus (uzjēmējsabidreibōs), kuri ir: īguldejumi uzjāmumu (uzjēmējsabidreibu) statutkapitalā, procentu moksōjumi par mērkreditim, kas sekmeigi izmontōti saskaņā ar īsnāģtū biznesa plānu; vīnreizeji moksōjumi (moksōjumim par ekonomiskōs izgleiteibas pasōkumi, pīmoksa par jaunu dorba vītu radeišonu u. c.) uzjēmējim (uzjēmējsabidreibom); īguldejumu dotacejas; daleji īpoši atbolstāmū regionu vītēji atteisteibas fonda un īpaši atbolstāmū regionu atteisteibas programū izstrōde; izdavumi regionalōs atteisteibas darbeibas nūdrūšynōšonai atsevišķūs gadējūmūs; īsnāģt kreditus vai snigt kreditgarante-jas uzjāmumim (uzjēmējsabidreibom); kūpeigi ar pašvaldeibu finansēt infra-

strukturas atteisteibu; finansēt pašvaldeibu organizātōs uzjēmējdar-beibas veicyntūs pasōkumus (ari tōs veicyņōšonai pīaicynōt specialistus).

Uzāicynōjums pīsadaļeit

Taidu sajam vītējo pašvaldeiba rajona, pogosta vai piļšātas leimini, teik īsnāģts uzjāmumu saroksts, kuri atbylst lykuma 15. panta kritērijim, bet tys nanūzeimej, ka obligata ir vysu uzjāmumu daleiba īpoši atbolstāmō regiona pasōkumus — tys ir breivprōteigi. Nōkūšais šamā vērtinē ir projektu un programū īsnēģšona. Šaidu paziņōjumu sajamis Preiļu rajona padūme, jo vysu rajonu itēikts apstyprynōt kai īpaši atbolstāmū regionu, taitod, jōsagatavoj atteisteibas programa, lai Storpministreju komisejā izvērtātu īspējas. Golvonais uszvors likams uz uzjēmējdarbeibas atteisteibu.

JŌNS GURGONS LATVĪTS, LATGAĻS VOI LATGĀLĪTS

Pādejā laikā Latvejas presē sōkusēs sova veida diskuseja, kai ir pareizi runōt un raksteit: latgaļš vai latgalis? Par tū sevišķā naziņā valcenītis dzejniks Arturs Goba («Literatura un Mōksla» 8. maja numers). Bet, kungi, «latgaļš» un «latgalis» ir divi dažāidi jēdzini un nikai nav jaucami vai napareizi litojami! Personeigi es reizēs asu latgaļš un latgalis. Pēc izceļšmes, volūdas latgaļš, pēc dzeives vītas — latgalis, taipat kai zemgalis, kurs dzeivoj Zemgalē. Latgališi ir ari daudzī krīvi, boltkrīvi, kuri dzeivoj munā nuvodā, bet latgali — tikai tū, kuri runoj munā mōtes volūdā. Jei ir muna dzymtō — latgaļu volūda, kurā sasazyņōjuši tōļtōli seņči. Nikāids lat-gališu dialekts, izlūksne, pat ļaunōk — žargons, bet latgaļu volūda, mutiska un rakstiska. Un tū nīvins maņ navar atjimt un naatjims, lai kai dažam nacionalistiski nūskaņōtam pōrnūvodnikam tys napateik. Na jau kūrzemnikim (kai pasarōdēja jūs dūmas presē) lemt par munu volūdu, dzeivōt tai, nadzeivōt, izdūt jimā grō-motas, nūteicēji par jū un saglobōtōji nōkamajom paaudzēm byusim mes poši — latgaļi. Muna volūda izdzeivōja godsymtim ilgū pūļu un krīvu jyugu, drukas aizlīgumu, dzeivōs ari uz prišku, latgali (letgali) cytu ciļšu un tautu apspisteibā saglobōja sovu volūdu, ari libiši, bet kurši nāsēja un izmyra.

Muna Latgola ir sōkums Latvejai, muna latgaļu volūda varēja byut ari latvišu volūda, jo nabyutu sasagade-juši taidi vēsturiski apstōkli, kai godsymtu pakļauteibas slavim. Zynoms, ka letgaļu ciļtis apdzeivōja vyslelōkū tagadējōs Latvejas daļu Daugovas lobajā krostā leidz pat Vydzemes jyurmolai. Nav pījamamas volūdņika Jōpa Endzelina kate-goriskais apgolvōjums, ka teirōs, pareizōs latvišu volūdas sōkums mek-lejams ar Cēsīm un Valmiru, jō dzymtajā pusē — tū tūmār, kai pīrōda vēsture, dzeivōja libiši ciļtis, valdeja jūs volūda. Nav saprūtama lelō volūdņika navālamō, pat nycynomō attīksme pret latgalim, jūs volūdu. studentim nu Latgolas Latvejas uni-versitates Filologejas fakultatē pi profesora Jōpa Endzelina un jō leidz-gōjējim vīuceitis beja gryuši, ji izrunas dēļ sajame vinmār zamoku atzēimi, lai ari centeibas ziņā pōrspēja eistūs latvišūs. Tū asu izjūtis uz sovas ōdas, mōceidamīs filologūs.

Storp cytu, Jōns Endzelins nacite pat sovu eistū uzvōrdu (beja dzimis Endzelīņš, taipat kai Eniņš un cyti), nazyn kōdēļ pōrsavōcyskōjōs par Endzelinu. Pimiņu kaida priksģōjēja Filologejas fakultatē stōsteitū anekdo-tisks gadejumu: jys pōrsteidzeigi uzrakstejis, ka kursa dorba vadeitōjs ir profesors Jānis Endzelīņš, kod tū izlāsējis pats Endzelins, lelā nyknumā kursa dorbu nūmetīs uz greidas, ka lopus gryuši bejis savōkt, nalaimēigais students klīvis par akademiskū porōdniku.

dorba vītu skaits un tūs praseiba pēc kvalificāta vītējo dorba spēka; produ-ckcejas konkurētspēja ikšējā un ōrējā tērgā; vītējus resursu izmon-tōšonas īspējas; asūšūs rāzōtņū teh-nologiskō pōrveidōšona; īguldejumi vides aizsardzeibas infrastruktūrā, īguldejumi īpaši aizsorgojamūs dobās un kulturvēstures objektūs; programū eistynōšonā īsaisteitū personu kvali-fikaceja un īspēja tōs paaugstynōšonā.

Pogostu un piļsātu projektus vērtēs pēc tūs itekmes uz uzjēmējdarbeibas atteisteibu, eksperti dūs divūs vērtē-jumus — atbaļsteit vai nā atteiceigu programū, lāmumu kūpumā pījims ar bolsu vairōkumu. Īpaši atbolstāmō regiona statuss teik pišķērts uz 3 godim, kod voi nu var atjaunōt dar-beibu, voi nūjimt šū statusu, jō sasnāgti lobi rezultati.

Myusu nūdaļa nu sovas puses apsa-jam regulari informēt īdzeivōtōjus par projektu īsnēģšonu, tūs kvalitāti, izskateišonas gaitu.

LIĀNA ČERTOĢONOVA,
III KURSS

MUNS ĪVĀROJAMĀIS NŪVODNĪKS

Frāncis Trasuns — Latgolas pirmais un lēlākais mūdīnātājs un tautas vīneibas stypriņotājs, valsts naatkareibas karotājs, pyrmais, kura pacele latviteibas karūgu, sauce tautu apsavinot. Jys ir arī pyrmais, kas šū apsavinōšonūs ivadēja praktiski — gon kulturāli, gon politiski, redzēja, ka jō sapni par breivōs Latvejas valsts izaveidōšonūs sōc pīsāpīldeit.

Šū temu izvēlēja tōpēc, ka jys dzimis natōli nu munas dzeives vītas un maņ beja ļūti interesanti uzzyņot jō dzeives gōjumu un par panōkumiem Latvejas lōbā, jo tei ir muna dzimtene un gribu byut nūdereiga sovas zemes meita. Izmontojamais materials pōrsvorā beja latgaļu volūdā, sōkumā tū beja gryuši laseit, bet beigōs jau pīrodu.

Frāncis Trasuna dzeives gōjums sōcēs 1864. goda 4. (pēc jaunō styla 16.) oktobrī Sakstagola pogosta «Kolnasātā», kū jō vacōki beja nūpērkuši nu muižas, atsaroda pogosta centrā. Tāvs Stanislavs beja dzimis dziļajā klaušu laikā 1805. godā Rušynas pogosta Svīkšūs, bet mōte — Iva Edarčāne — 1815. godā un cālūsēs nu Prezmas draudzes. Sakstagolā, kas tūlaik pīdarēja pi Cyskodu draudzes, jī beja svešiniki, ir apbreinojamu enerģeju un lelu ceņteibu, prōteigu saimnīkōšonu tyka pi samārā lobas tureibas, spēja bārnim (lai arī na vysim) nūdrysnot pīklōjeigu izgleiteibu. Jīm beja septeni dāly un vairōkas meitas, dāli Ontons, Ignats (beidze Daugavpīls reālskūlu), Donats (pazeistamō deputata Jezupa tāvs), Jōņs, Jezups (nūsadorbōja ar rypnīceibu Pīterpīli), Frāncis un Konstantīns (beidze gimnazēju).

Izgleiteibas gaitas Frāncis sōce 1875. godā, ar bazneickunga Dominika Andrekusa pamudynōjumu kōpi ar cytim tyka nūsuteits vuiceitis uz Jelgovu, kur apmeklēja dažaidas skūlas leidz 1883. godam, nūdzeivōja 8 godus. Vyspyrms mōceļōs katōļu bazneicas skūlā (Latgolā taidu nabeja), tod reālskūlā, bez pūļu un krīvu volūdās zynōšonom īgīva arī lobu vōcu un latvišu volūdās prasmī, ipazyņōs ar turines tautiskū kustēibu.

1883. godā īsastōja Pīterpīls katōļu goreigajā seminarā, kur vacōkajā kursā mōceļōs vēļōk plaši pazeistamais latgaļu darbinīks J. Višņevskis. Seminarā studentī tymā liānā komplektējōs golvonūkōrt nu pūlim un leituvīšim, tī valdēja styprs pūliskais gors, taidā veidā gon teiši, gon nateiši arī vysā Latgolā beja jytama stypra «vīļkšona» uz pūļu pusi, krūplōta vītēļō volūda. Tys F. Trasunu apbādynōja leidz sirds dziļumim, jys ceņtēs stōvūklī lobōt. Sadarbeibā ar tautiti J. Višņevski izadeve, lai arī naoificiālu un naapmōksōtu, latgaļu studzū īvesšona divas reizes nedeļā. F. Trasuns šū priksmatu pasnēdze nu 1885. leidz 1887. godam, kod jau beja seminaru beidzīs. Šymā godā īsastōja Goreigajā akademējā, kuru beidze 1891. godā ar teologejas magistra grādu.

Sōcēs dorbs gon dzimtinē, gon Krivejā. 1891. godā jys beja Pīterpīls meitiņu gimnazējas kapelāns. Ticeibas mōceibu tī pasnēdze pūļu volūdā, pret kū protestēja F. Trasuns, bet direktors Savickis jū nūsudzēja uzraudzeibas īstōdem, kas Trasunu sūdeja ar izsyuteišonu.

Ceīņa par dzymtū volūdū F. Trasuna dzeivē ījāmuse ļūti radzamu vītu, rzyņojusēs dažaidūs laikūs. Ar aktīvu stōju un dedzeigū latvyskumu daudz un daudzur krīta nažēlesteibā. 1892. godā jū pōrcēle uz Reigu, kur atteistē-

ja aktivitātes par tautas daļu apvīnōšonu un Latgolas kulturas ceļšonu — tys napatyka krīvu valdeibai. 1893. godā otkol nūnce Pīterpīli, te dorbōjōs leidz 1895. godam, bet natyka uzskateits par vālamu. 1896. godā Īkšlītu ministreja pavēlēja izsyuteit uz Vladimīru, īmasls — aizdūmas par kaidu sabīdriska dorba programu. 1898. godā atbreivōts nu izsyutejuma, dorbōjōs kai vikars pi sv. Stanislava bazneicas, kur strōdōja arī N. Rancāns. 1901. godā F. Trasunu pōrcēle uz Reigu par vikaru, bet 1902. godā nu jauna jū radzam Pīterpīli, kur tyka icalts par Goreigō seminaru profesoru (filozofeja un latvišu volūda). Ceīņa par latvišu volūdū seminarā beja sarežģeita, vylkōs ilgi, tei golvonūkōrt beja pret pūlim, pasnēģšonas principi galeigi izkarōti tikai 1905. godā, bet tod F. Trasunu pōrcēle uz Rēzekni, sōcēs jō darbeibas cyts periods.

Byudams Rēzeknē par dekanu, F. Trasuns sōce dūmōt par goreidzniku vadeita laikroksta izdūšonu. Tyka sasaukta bazneickungu apsprīde, F. Kempa «Gaisma» izsludynōta par bazneicai kaiteigu. Goreidznikī nūlme izdūt jaunū, sovu, sazīdōja leidzēkļus un lītu uzticēja F. Trasunam. Tai rodōs «Auseklis» — trešais latgaļu laikroksts (N. Rancana «Sākla» un F. Kempa «Gaisma»). Pīrmais numers pasarōdēja 1906. goda 17. martā, kai atbīdējais redaktors pasaraksteja Frāncis brōls, jys palyka kai izdevējs. Faktiskais veidōtōjs un redaktors tūmār palyka pats Frāncis Trasuns. «Auseklis» atbalstēja nacionāli dūmōjōšō goreidznicēiba, iznōce leidz 1907. godam, kod apastōja leidzēkļu trykuma dēļ.

Golvonū vēreibu «Auseklis» pīverse goreigajai dzeivei, bet raksteja arī par nacionālajim un saimnīckajim vaicōjumim, «latvīkū volūdū» pīkūpe ar vysu mīlesteibu. «Volūda ir kotras tautas dzeiveibas gors. Kod volūda ir paneikuse, tod ir paneikuse poša tauta, kod volūda plaukst, tod plaukst arī tauta. Leidz šym laikam myusu volūda beja aizlaista kai naapstrōdōts teirums, bet tagad «Auseklis» gōdōs, ka latvišim navajadzātu ōkstētīs sovā runā ar svešu tautu vōrdim un kauneitīs tōs volūdās, kuru jūs mōte mōcējuse» — šī ir vōrdi nu pyrmajā numerī izklōsteitōs programās.

Zemes jautōjumūs beja konsekventōks nakai «Gaisma», F. Trasuns aizstōvēja uzskotu, ka «vyspōreigō, pīspīstō zemes sadaleišona storp zemnīkim myusu laikūs byutu lika un natisneiga. Tūmār vēļōk jam nu šōs linejas vajadzēja atsakōpt un pīsāslīt «Gaismas» uzskotim.

«Auseklis» deve pamōceibas lauksaimnīceibas jautōjumūs, skubynōja tautu uz izgleiteibu, beletristiskajā daļā dominēja religiski moralisku dorbu tulkōjumi. Daudz raksteja par skūlom, ar pīcu atzemēja kotru jaunū faktū: cik latvišu skūlanū Rēzeknes jaunajōs skūlōs.

Preses nūteikumi beja taidi, ka politisku laikrokstu varēja izdūt tikai pīlšātā, kur ir cenzors, «Auseklis» beja politiska avīze, bet Rēzeknē cenzora nabeja. Pavyšam iznōce 66 numerī, nu 1907. godā tū praktiski vadeja K. Skrynda, jo F. Trasuns Pīterpīli beja kai Krivejas valsts dūmnīks. Vēlēšonūs Vitebskā 1906. goda 23. martā sanōce 89 apriņķu delegati, storp jīm 13 latviši, 24 pūļu muižnīki, 16 žēidi un 36 krīvi. Latvišu lītu vēlēšonūs vadeja F. Trasuns un jū arī izvērēja par kandidatu, kai vīneigais pōrstōvs nu Latgolas tyka īvālāts dūmē. «Auseklis» bejis F. Trasuna kai

dūmes deputata avīze, bet šū dūmi atlaide 1907. godā.

Pēc valsts dūmes atceļšonas F. Trasuns vadeja sv. Stanislava progimnazēju Pīterpīli leidz 1909. godam, kod beja jōatstōj pīlšāta administracejas spīdīņa dēļ. Nu 1910. leidz 1914. godam Frāncis Trasuns dorbōjōs kai draudzū prāvests Narvā, Novgorodā, Tallinā, vēļōk kai Pīterpīls konsistorejas lūceklis un Gatčinas draudzes kapelāns, pīsadalēja latgaļu sabīdriskū darbiniku reikōtajā gōjīnī pret latgaļu kolonizacejas tendencēm, tūs atbalstēitōju metropolitu Kļučnīski, kurs apspīde latvišu volūdās tīseibas bazneicā.

Šymā pūsmā sastōdēja losomū grōmotu «Skūlas dōrzs» (pyrmajā izdavumā beja obi latvišu dialekti, bet ūtrā — Latvejas laika, tikai latgaļu).

1917. godā sōce apsavinōt sabīdriskī darbinīki, pyrmō jūs atklōti politiskō sapulce nūtyka Pīterpīli 12. martā, pīsadalēja 66 cylvāki. Kod 1917. goda 26. aprēlī (9. majā pēc jaunō stila) tyka sasaukts Rēzeknes kongress, lai izlāmtu par Latgolas nōkūtni, jīm aktīvi pīsadalēja arī F. Trasuns, tyka īvālāts par kongresa vadeitōju, pēc tam — par Latgolas apgobola Zemes padūmes lūceklī. Šymā kongresā beja 232 delegati un 118 vīsi, 182 bolsi tyka nūditi par apsavinōšonūs rezoluceju.

1918. un 1919. godā F. Trasuns nalegali pōrgōja fronti, nūklīva breivōs Latvejas teritorējā, kai Latgolas Zemes padūmes lūceklis tyka īskaiteits Tautas padūmē, vede aktīvu ceīņu par Latgolas tīseibom un tam beja leli panōkumi, jys beja Latgolas lītu departamenta vadeitōjs ar ministra tīseibom. Kai Tautas padūmes lūceklis dareja vysu, lai ōtrōk atbreivōtu Latgolū 1919.—20. godā, apvīnōtu ar pōrējū Latveju, kas arī pīsāpīdēja.

Šymā laikā F. Trasuns beja ļūti populārs latgaļiūs, popularitate vēļ pīauga pēc īvēlēšonas Satversmes sapulcē un arī saeimā, beja vīns nu īvārojāmōkim valsts veirim. Jau 1917. godā radēja Latgolas Krīsteigūs zemnīku savīneibu, kai tōs vadeitōjs tod arī īgōja Satversmes sapulcē. Tūmār, ceineidamīs par nūvoda tīseibom un stōvūklī, jys beja par vysas Latgolas gora dzeives koncentrēšonu Reigā, kas mozynōja regionā nūzeimi. Krīsteigūs Zemnīku savīneibu vadeja leidz 1924. godam, kod rodōs konflikts ar vīteju bazneicas vadeibu, un 1925. godā nūdybyņōja Latgolas Demokrātu partēju («Zemnīku Bolss»). Konflikts ar bazneicu nu dīnas dīnā klīva osōks, 1924. goda februarī arhiveiskups uzlyka jam suspēndiju (aizligumu pīldeit goreigōs ceremonejas bazneicā). Skaidrs, ka tam beja na tikai teologiskais īmasls, na filozofiskais, bet gon ikšpolitiskais.

Pēc īzlēģšonas nu bazneicas F. Trasuns Divu pilyudze mōjōs. Jam ļūti leli nūpalni katōļu bazneicas nūstyprynōšonā Latvejā, vysu myužu beja pyulējīs, lai pīaugtu latvišu tauteibas bazneickungu skaits, lai vairōtūs latvišu volūdās prasšona pi cyttautiūs bazneickungim. Jūprjōm palyka svešas uznōceibas un politiskōs orientacejas pretinīks, arī vacuumīnōs beja styngrs un nalūkoms, pošapzīneigs politīks.

Leldīnu trešajā dīnā — 1926. goda 6. aprēlī — Frāncis Trasuns aizgōja muižēibā. Izvērēja vaicōjums: kur globōt — Reigas Meža kopūs, Rēzeknē voi Daugavpīli, voi poša stōdeitā un kūptā dōrzā. 10. aprēlī jū nu Reigas izvadeja uz Rēzekni

STUDENTU KLUBEŅŠ

RUTA AKMENTIŅA,
STUDENTE

LITERATS UN SABĪDRISKS DARBINĪKS

Vilberts Krasnais dzimis 1908. godā Rugōju pogostā, vuicējōs Bolvu komercskūlā, tautsaimnīceibu un vēsturi studēja Latvejas Universitatē, pēteja un raksteja grōmotas par Latgolas vēsturi un kulturvēsturi. 1941. godā izsyuteits uz Sibireju. Tāids esumā ir tautsaimnīka, sabīdriska darbinīka un vēsturnīka dzeives gōjums. Ilgus godus par jū natyka runōts, daudzim arī tagad vōrds vēļ svešs.

V. Krasnō īvārojāmōkais dorbs ir grōmota «Latvišu kolonejas» (1938). Vēļ pyrms tam, 1935. godā Latvju Nacionalōs jaunōtnes Latgolas apgobola izdavumā iznōce V. Krasnō grōmota «Zīmēlatgolas atmūda», 1937. godā izdūta «Latvyskō Jaunlatgale», tymā pošā godā izdūšonai sakōrtōtas arī «Abrenes dzīsmas».

Jō dzymta cālūsēs nu Gulbenešes rajona Galgauskas, tāvs Andrejs, kuram pošam nabeja īspēju vuiceitis, beja stingri nūlēmīs izskūlōt dālu, kū arī dareja. Kai jau atzeimāts, vysupyrms jys vuicējōs Bolvu komercskūlā. Skūlasbīdrs K. Ozoliņš (tagad pensionāts skūlōtōjs) atgōdoj kai draudzeigu, saticeigu, īzpaleidzeigu, rodūšas īrūsas bogōtu jaunekli. Plašās zynōšonas jam asūt bejušas vēsture.

Mōceibu godūs V. Krasnais dorbōjōs skūlanū kooperatīvā «Laimeite». 1927. godā, pēc komercskūlas beģšonas, jō īceres dzeivei un turpmōkajam dorbam saistējōs ar Latgolas vēstures pēteišonu, zyņu vōkšonu par latvišu kolonejom — dzeives vītom aiz rubežom. Bez kaidas šaubeišonūs jys studēja tautsaimnīceibu LU, paraleli klausejōs lekkejas vēsturē, dorbōjōs Nacionalōs jaunōtnes savīneibā. Vosoras breivīdinas pavadeja tāva mōjōs Daugasnē, paleidzēja saimnīceibā, aktīvi īsasaistējōs arī dzymtō pogosta kulturas dzeivē — dzīdōja kōri, organizēja teatra īstudējumus.

1928. godā aktīvi dorbōjōs Latvejas Sorkonō Krysta bīdreibā, jō vadeibā sareikōti dažaidi lōbdareibas pasōkumi. Leidz ar pētejumim tautsaimnīceibā, krōja un studēja dažaidus materials par Latgolū, lai izmontōtu grōmotom un jō pētejumī par Latgolas vēsturi vēļ šudīņ nav zaudējūši aktualitāti, seviški «Latvišu kolonejas». Šū dorbu jys raksteja, izmontōjūt plašus arhīvu materials un oculīcinīku teišūs stōstējumus. Tī ir zyņas na tikai par latvišu dzeivi tyvōkajōs /kaimiņzēmēs, pīmāram, Krivejā, kur latvišu un latgaļu vysvairōk, bet byuteibā vysā pasaulē — 87 valstīs.

Vēsture V. Krasnū tai aizraun, ka 30. godū beigōs īsastōj LU Vēstures fakultatē, tūmār nūbeigt naizadūd, jo sekoj krīvpadūmiskō okupaceja un izsyutējumi. 1938. godā jys apsprecēja, ar gimeni dzeivōja Reigā, bet 1940. godā, pēc padūmu armejas īnōkšonas, pōrsacēle pi tāva Daugasnē. Bet 1941. godā ar sīvu un divim mozgadeigim bārnim izsyuteits uz Sibireju. Vīna nu meitinēm mērst jau lūpu vagonā ceļā uz tōlū golamērki.

Tikai pēc daudzim godim dzeiva palykušō meita uzzyņōja par tāva liktnī, par tū A. Bērziņai pastōstējis vīns nu liktīņa bīdrim Ivars Putnīņš: pēc nūškēršonas nu gimines aizvasts uz Sverdlovskas apgobola Sonkinu un tī pīsprīsts nōves sūds «Par dzimtinēs nūdeveibu». V. Krasnais nūšauts kūpā ar cytim, apmāram 25 latvišim, vysī it kai īmasti nūmaļā, pusaizbyrušā okā...

Jō tāvs, nasagaidējis dālu, izzyiņu meklējis Bolvu rajona milicejas nūdaļā, sajēmīs uz nalelas lāpeņas krīvu volūdā raksteitu atbīdji: «V. Krasnais mīris nu golvas smadzeņu vēža».

Taidu meleigu «izzyiņu» fabricēšona tūlaik beja mūdē, V. Krasnō sabīdriskō un publicistiskō darbeiba tyka pōrtraukta pošā spēku plaukumā, dreiz pēc darbeibas sōkuma. Jam beja vairōkas īceres, beja uzkrōjīs daudz materiala par sovu dzymtū Daugasnes cīmu un arī Rugōju pogostu. Jōatzeimej, ka tys tō laika Abrenes apriņķi beja nu vysaktivōkajim.

Dorbōdamīs labdareibas bīdreibōs, regulārī ar leidzēklīm paleidzēja Lubōna plyudūs cītušajim, dažkōrt jūs moztureigū gimiņu bārnus īkōrtōja bārnū nomūs voi pat jēme pi sevis. Lai nōkūtnē nūvārstu šū nalaimi, īzstrōdōja nūsusynōšonas un melioracejas projektu, kuru atbalstēja Latvejas valdeiba.

Lels V. Krasnō īguldejums beja teiši Zīmēlatgolas nūvoda vēstures pēteišonā, kulturas un saimnīckōs dzeives atteisteibā.

RASMA URTĀNE

MUNAI SKŪLĀI KŌRSOVĀ

Mes nōkam nu bērneibas sovas,

Nu sapnu un breinumu zemes;

Nu pūra rōvas un zīdu pļovas.

Mes nōkam nu bērneibas sovas.

Nu tāvu un vactāvu mōjom

Sirdsmīru un syltumu nasam;

Nu mōtes pīna un osorom sōjom.

Mes nōkam nu dzymtajōm mōjom.

Nu Latgolas pakolnīm sērmim

Reiz pasaver plašumi tōl.

Nu dzīsmu skaņom, nu bučom

pyrmōm,

Nu Kōrsovas ūzulym sērmim.

Trykst vōrdu, lai pasateikt spētu,

Tev skūla un Kōrsova muna;

Par ceļa maizi, par gryudu sātu

Trykst vōrdu, lai pasateikt spētu!

Voi paldis nabyus par lātu?

Šō goda 12. jūlī Kōrsovas

vydusskūlā beja 1972. goda absol-

ventu salidōjums, pīsadalēja dzej-

neicas mōsa Ināra, kura arī

nūlasēja šū dzejūli.

SKŪLŌTŌJAI

Muna meilō skūlōtōj,

Tu jau esi sērma?

Vaigūs ryupu rīva īgulst.

Redzi? Tei nav pyrmō.

Pīdūd, meilō skūlōtōj,

Zynoma šei aina,

Jo pi dažā pavedīna

Ir jau muna vaiņa.

Tikai šudīņ, skūlōtōj,

Zynu — beja gryuti,

Kod tu vaigu saraudōtu

Veldzēji pret ryuti.

Pīdūd, meilō skūlōtōj,

Maņ par vōrdu skorbu.

Symtu paldis atsacerūt

Soku tev par dorbu.

Voi bez tevis, skūlōtōj,

Pasaverūt maņ tōles. —

Vysi vēji izlūceitu

Tai kai sausu zōli.

Tik ar godīm, skūlōtōj,

Saprotu, kū devi:

Sovu sirdi, dvēseleiti,

Svēteibu un sevi.

ALDIS KOMULS, III KURSS

LATGOLAS GLEZNĪCEIBAS ATTEISTEIBA

Īkvina mōkslas veida atteisteiba Latgolā bejuse dizgon sarežģeita, pūlna problemom un pretrunom, arī glezniecēiba. Tūmār, nasakōtū uz dažaidom lykstom, var runāt par sovu īpatneju vēsturi.

Jau Latvejas republikas laikā Rēzeknē izaveidōja spēciaga mōkslinīku grupa, kurā dorbōjōs Francisks Varslavāns, A. Egle, V. Kalvāns, J. Gailis, N. Breikšs, A. Zirnis, vairōki cytu nūzaru mōkslinīki — L. Tomašičs, A. Švedrenīks, A. Naizlōss, V. Djakonovs un cyti, Daugavpīli aktīvi strōdōja un dorbus īzstōdēja N. Gavare, M. Induse-Muceniece, O. Kalējs, P. Smaginš, A. Dzenis un cyti (detaļizātōk par tū P. Zeile «Latgolas mōkslinīku kūpa», «Acta Latgalica», 1993).

Arī pēckāra pīcdamsytajūs godūs glezniecēibā pīsacēja sevi meistari A. Štan' vičs, J. Pauljūks, A. Toropins, A.

Melnārs, V. Vīļumainis un cyti. 1957. godā tyka sareikōta Daugavpīls mōkslinīku dorbu īzstōde, pīsadalēja 16 vīteji ar 125 gleznom.

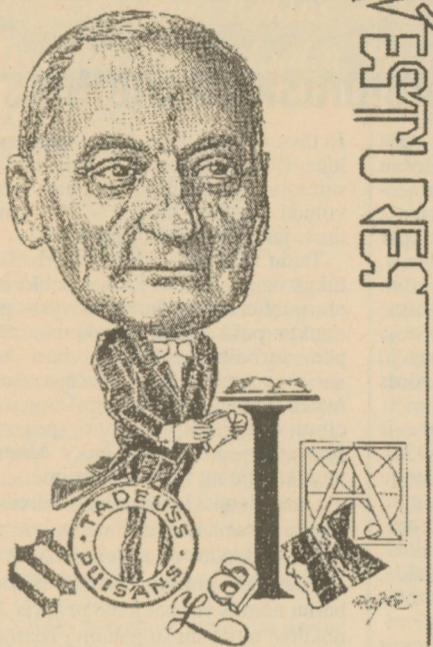
Lai aktivizātu kulturas un mōkslas dzeivi, Reigā nūtyka Latgolas kulturas nedeļa, kur vīns nu golvonajim pasōkumim beja mōkslas dorbu īzstōde un tymā beja pōrstōvāta glezniecēiba, tējnīceiba, grafika, keramika. Glezniecēibas nūdaļā beja A. Abolīņa, J. Balaško, E. Baltmane, N. Breikšs, F. Čipāna, A. Egles, P. Glaudāna, O. Kalēja, A. Gudeja, V. Kalvāna, S. Kreica, J. Kudeikas, J. Pigožņa, V. Prancāna, J. Skuča, V. Svirška, A. Stankeviča, V. Šveides, J. Ūdra, F. Varslavāna, A. Vucāna un P. Vuškāna dorbi. Kai redzim, sevi pīteice vēļ pavyšam jaunū un daudzšulīs mōkslinīki Jezups Pīgōznis un Aleksandrs Stankevičs.

Izstōdes nūzeimeigums un sabīdriskō nūzeimeiba ītekmēja un aktivizēja mōkslas

dzeives atteisteibu nūvodā. Daugavpīli nūsadybyņōja tālōtājis mōkslas studeja, 1959. godā Rēzeknē atklōja mōkslas vydušskūlas filiāli, kas sekmeja jaunūs mōkslinīku topšonu. 60. godūs Daugavpīli izaveidōja respektējama Mōkslas akademēju beigušō audzēkņu grupa, kas klīva par nūzeimeigu spēku gon pīlšātās, gon vysas republikas dzeivē, seviški aktīvi dorbōjōs K. Dobrājs (vadeitōjs), R. Geikīns, I. Folkmanis, M. Kupcis, I. Dobrāja, V. Mežbārde u. c. Jei deve impulsu kulturas dzeives veicyņōšonā un organizēšonā Latgolā. Nūtyka daudzās izstōdes un cyti pasōkumi.

1982. godā Austrumlatvejas mōkslinīki apsavinōja un īgyva nūsaukumu Mōkslinīku savīneibas Latgolas organizaceja, par centru klīva Rēzekne. MS Latgolas organizaceju sōce vadeit Oswalds Zvejsalniks, tū dora arī leidz

šai dīnai, reizē ir aktīvs gleznōtōjs, reikoj dorbu personalizistōdes Rēzeknē, Reigā un cytur. Nūteik arī cytu Latgolas mōkslinīku dorbu izstōdes kai uz vītom, tai Reigā un cytur. Par nūzeimeigu mōkslas centru klīust Rēzeknes Mōkslas koležža, kurā īdybynōta arī Mōkslas akademējas filiāle. Jaunu mōkslinīckū darbeibu izvērš RMK pedagogi J. Unda, P. Gleizdāns, J. Igovens, E. Paura, H. Svilāne-Kuzmina, J. Gailums un cyti. Ka mōkslinīku, arī gleznōtōju dorbs naapseikst, licyņoj regulāras izstōdes Latgolas Kulturvēstures muzejā un cytur. Lai arī pošlaik glezniecēibā īsastōjuse zynoma krīze, sovu ceļu meklējumi, ir vysī priksnūteikumi tōļōkai atteisteibai.

PĪTERS ZEILE
LIKTIŅGAITU PRIZMĒJUMS

rokstu, bet šūreiz autors, rýsynojūt vēstures, socialpolitiskos un filozofiskos problemas, arī dažus Latgolas vaicojumus, dūmoj un runoj par vysu Latveju kūpumā.

Kai jys atzeimej īvodā, grōmota nav dūmōta kai vēsture, bet kai epizodes — izvālātas leidzeigi mozaikas krōsainim akmiņtenim voi stiklenim, kas papyldyno un izceļ vīns ūtru, lai laseitōjam ocu priškā vēsturiskō aina iznyrtu pēc iespējas pilņeigōk. Temas un epizodes izvālējīs taidas, kas svareigas Latvejas vēsturē, bet lelajōs tōs grōmotōs voi nimoz nav īmynātas, voi napyļneigi, it kai garum ejūt. Kai tipisku pīmaru min defeksvō (aizsorgōjušō) latvišu nacionalisma dzimšonu un izaveidōšonūs. Latvišim kai mozai tautai nav jōsakanej nu sova nacionalisma, tys nav ni mesianistisks, kaut kū cytim uzspīdūs, nikod nav bejis un nav imperialistisks, saleidzynyūt ar dažu lelūs tautu nacionalajom tendenčem un mērķim, latvišim nacionalisms laika gaitā izaveidōjis, lai tauta aizstōvātu pati sevi pret uzbrukimim nu ōrpuses, kuru nikod nav tryucis. Voi bez stypras nacionalōs apzīņas mes varātu I pasaūļa kara beigōs uzvarēt divas lelvaļstis — Vōceju un Kriveju, izceinēt breiveibu?

Humanisma un nacionalisma skaidrōjumā T. Pūsāns bolstōs uz Reigā picus godu dzeivōjušū J. G. Herderi, pizeimādams, ka itū Austrumprūsejas filozofu var uzskatēt par latvišu tautas nacionalōs atmūdas tāvu.

T. Pūsāna jaunū grōmotu veidoj divas daļas, pyrmōs byuteibu un

vērteibu raksturoj taidi dorbi, kai «18. novembris», «kas ir vēsture?», «Latviešu nacionalisms», «Idejas vēsturē», «Humānisms», «Marksisms, komunisms, boļševisms», «Boļševiku revolūcija Latvijā un Latgalē 1919.gadā», «Aizmirstie cīnītāji», «O. Kalpaka nāves diena vēstures perspektivā», «Latviešu ieceļotāji un to kolonijas», «Latvijas Satversme — 1922» u. c., bet ūtrō veļteita religejas vaicōjumim, kur katolicisms Latgolā ir tikai vīna nu 12 temom, vysai byutiska.

Autors parōda, ka Baltejas telpā vysai izteikti atsaspūgōjoj renesanse, humanisms, reformaceja, pretreformaceja, apgaismeiba un Rītumu romantisms, atstōjūt dziļu ispaidu vītejā kulturā un cylvāku dvēselēs. Šōs idejas palyka svešas voi lobōkā gadejumā bōlas bizantiskōs civilizacejas ispaidu jūslā. Pēc autora dūmom, šymā aspektā pasarōda vysbyutiskōkō atšķireiba storp krīvu un latvišu gōreigōs dzeives izpaušmem. Tūmār nu Rītumim nōkūši vōcišu spēka īsaiidi beja arī tū, kuri radeja tragedeju storp Baltejas telpas geografeju un vēsturi. Ceiņa ilgusi godu symtim un, likās, pilņeibā vėl nav beigusēs, cītējas golvonūkōrt ir vītejōs tautas. Lai voi taidūs nūtykumus, kai 1905. goda revoluceja, pyrmais pasaūļa kars u. c. styprī cite aristokratiskō kultūra Latvejā.

Grōmota byuvāta mozaikai, tai tūmār cauri vejas vīna golvonō lineja, kū veidoj zynomi pretstoti — nu vīnas puses latvišu tautas patstōveibas, naatkareibas centīni, daudzas pošāizlīdzceibas, nareti jau pīmērstas personeibas (kritnu daļu autors ceļ gaismā) kai šūs idealu pīpīldejumus, ceptīni saglobōt un tōļok veidōt sovu kulturu un mīrmīleigi, organiski sintezēt tūs ar pasaūļa, sevišķi Rītimeiropas gora sasnāgumim; nu ūtras — svešu, tiranisku spēku tīkšonōs pakļaut, uzspīt sovu varu, tykumus,

kulturu, volūdu, pōrveidojūt geografeju un telpas vēsturi vērskundzyskā gorā.

T. Pūsāns pasveitroj, ka tikai ar naatkareigu vaļsti tauta var ūt cytu tautu forumā un runēt volūdu, kas pastōvējuse godu simteņus, tikai ar naatkareigu vaļsti tauta var, veidojūt sovas kulturas vērteibas, rōdeit pasaūļam tūs skaistumu un naatkōrtōjameibu. Tīkleidz tauta beidz rodūši dzeivōt, mēršt voi degradejas, un teiši šamā ziņā un šaidūs apstōklūs vysspylgtōk pasarōda pōrtautōšonas nōvejūši spaidi, kū gona pīdzeivōjuse myusu tauta un kuras sekas vėl ilgi byus jyutamas — autors tū aplicyno ar daudzim pīmarim.

Aperēt vēstures problemas, samāroj objektīvus un subjektīvus faktoros, parōda, ka tikai breivs, nu šovinisma, vērskundzeibas idejom patīsi breivs cylvāks var uzraksteit patīsu sovas tautas vēsturi. Teiši tautas un tōs reprezentantu, navys atsevišķu militaristu, augsta leimīņa birokratu, pseidohumanistu u. tml. vēsturi, kaidu nu mozums bejis pagōtnē. Pi tam, jōjam vārā, ka ikvīns vēsturnīks ir sova laika cylvāks, pagōtnes faktus un nūtykumus var izskaidrēt nu pošā pīredzes vīdūklā. Kotrai jaunai paaudzei ir tendēnce raksteit pošai sovu variantu, ilikūt jīmā pīredzi, zynōšonas un jaunās ikdīniškōs dzeives intereses. Leidz autors nūnōk pi šōm atziņom, bolstōs uz daudzū autoriatāšu un dažaidū vēsturisku skūļu pīredzi. Žāļ, ka šai vysaidā ziņā vērteigajai grōmotai nav personu rōdeitōja, plaškōjam nūdaļom — tikai literatūras saroksts.

Kai jau sacēju, tautas vēsturiskajā izpratnē T. Pūsāns lelā mārā bolstōs J. G. Herdera pētējumūs, sevišķi pasakavej pi tīm vēsturiskajim periodim, kod vysizteiktōka beja tautas konsolidaceja un kulturāli nacionalōs apzīņas veidōšonūs, tūmār arī konsolidāta tauta nav kas vinveideigs, veidojās nu dažaidū slōņu un nūvodu ļaudim ar sovu raksturu, dzeivesveidu, tradicejom. Un autors īpašu vērteibu veļtej Latgolai. Nasaverūt

uz kūpeigū (folklorā u. c.), vairōku atšķireigu īpatneibu ziņā akcentej, pīmarām, tū, ka Baltejas latvišim tautas ideju izteicējs, nacionalais varūņs ir veirīts (Lōčplēsis, Imanta u. c.), bet Latgolā — sīvite, kōpēc tai, argumenteiti pīrōda plašā apcerē «Apburtās jaunavas simbols tautas mitoloģijā Latgalē».

Na mozu vītu grōmotā zidoj latvišu trimdiniku liktinim gon Austrumūs, gon Rītumūs. Plaša un skumji saistūša statistika, leidz ar armenim pasaulē vysvairōk izkleidātō tauta. Sakarā ar Oskara Kalpaka nōvi un pīmiņoj rýsynoj vairōkus vaicōjumus. Kai dažkōrt nu mozuma, nadaudzom korstom sirdem tūp lelais, veidojas vaļsts un breiveiba. Kalpaka atcere ir vīns nu leidzēklīm, kai latvišu nacionalismam, kūpeibas izjyutai varom tyvōtūs vysī, bez dūmstarpeibom un kildom. Jō latvišu cylvāks arī ar zaudejuma tragiskū izjyutu sirdi var mest tytu uz kaimiņū, leidzcylvāku un tū pošū sajimt preti, tod drūši varam saceit, ka asam tauta, na vīnkōrs ļaužu bors.

T. Pūsāns izsoka dūmu, kas pīdar Zentaī Maurīņai, tikai traktētū cytā plōksnē. Z. Maurīņa teic, ka na kotrs izcylys rakstnīks ceņšas pōrkopt sovas mōjas rubežas, tod tīkpat patīsi ir, kai rakstnīkam nav mōjas, ni taidas, kura calta nu akminim, kūka un javas, ni taidas, kū veidoj sērmvavas tradicejas — tod jys korōjas gaisā, kū arī vysstyprōkais naspēj izturēt. T. Pūsāns tū attīcyno uz politīki, vaļstsveiru — ir jau labi vysu laiku runēt un dūmōt par īšonu pasaulē, Eiropā, bet eistam politikam pyrmā vītā jōpatur dūma par sovu mōju, sovu vaļsti, tōs tautu un labklōjeiba.

Tadeuša Pūsāna grōmota bogōta sovdaibejom detaļom, svāigim, interesantim dūmu pagrīzinim, dažkōrt arī vinlaidus stōstējuma pōreju polemiskā dialogā. Nasaverūt uz popularzynōtniskū saturu, losoma ar lelu interesi, arī tōpēc, ka vairōki svareigi vaicōjumi ir nūzeimeigi arī myusu dīnōs, šudines dzeivē un vērteibā uz nōkūtni.

* Pītera Gleizdāna draudzeigais šaržs.

VIKTORS VONOGS

VŌRDA DĪNAS DŌVONA

Saule laižās aiz mežu golim. Vėl pādejais cērtīns sulleigajai zōlē, tod — mīrs. Mes sēdim kaidā sīna vōlā natōli nu Daugovas krosta un lāni peipejom.

Varonō upe šūvokor rōma un mīreiga. Klusums guļ kai eņģeļs, nūlaidis spōrnus par krāslainū leju. Vysas pļovas ir kai zam miļzeiga zvona: dzērd zyrgus kaut kur sprauslojam un vysklusōkōs volūdās niu sasasauc gon nu vīna, gon ūtra tōļuma.

Sōc timst. Šur tur jau isakvāloj gunkuri. Un kaidis nu myusejim runoj: «Ignat, voi tu šūvokor turpyņōši sovu stōstu?»

Ignats nikō nasoka. Jys mozlit padūmoj un sōc:

«Laiks gōja. Ik dīna lykōs bez beigom, bez sejas; tikai skaitā jai beja vėl kaida vērteiba.

Kaut byutu zynōjis sovu aizīšonas dīnu! Bet tikai rats jū zyna. Un tōpēc šei dīna kliust par nabeidzamu sapnu. Un kaut arī bezgola nūvozōta dūma, tūmār pat dryumōkajā bezcereibu laikā jei klaiņoj apleik kai izdzeits suņs un pījam vysmuļkeigōkū izskotu.

«Kū tu dareitu» — veči, kai pi mada lypdami, mēļoj, — «jō tevi izlaistu nu cītuma taišni pušnakti un tev byutu napōrtraukti jōit 60 kilometru vējā un leitā. Voi tu ītu?»

«— Ītu un ni breiža nasakavētu. Breiveiba ir dōrgōka par vysu!»

Laiks gōja. Jau trejs nedeļas beja pagōjušas. Un kaidu nakti, kod pēc kukaiņu mūceibom bejom aizmyguši — naloba sapna apsāsts, es otkon pasamūdu. Plotom acim es klausējūs blokus gulātōja krōciņūs. Skaidri lykōs, ka pa mīgam Lazdovskis kaut kū runōtu. Bet tys taču nabeja iespējams!

Breiveibu šamōs dīnōs es nūmīļōju vairōk par vysu, jō tikai pazaudātōs lītas atmirdz

nabeidzamā skaistumā.

Lūgs cītumnīkam ir pādejō saite ar ōrpasauli — kai smīļu sauja trimdinika ceļa sōkumā. Cik laimeigu breižu nav aizlaists pi lūga! Lyuk, kai kūkim pamosam nūdzeļtej un nūbērst lopas. Īnōkūt tōs beja gondreiz vėl zaļas. Un saules pīplyudušajā ilā gondreiz vīnmār ir rats gōjējs. Tys tod ir kai dōrgs sveiciņš nu kaidas tōlas un seņ būjā gōjušas pasaules.

Un cytureiz pi lūga sādādami mes bejom pavysam apklusuši lelā breinumā. Tōļa, tōļa dzīsmē beja sōkuse skanēt. Kai boltu bolūžu bors dūdōdama tai tei beja īlidōjuse pi mums, lai tyuleņ otkon pazustu: vīglā maršā leigojūt pa ilu tōļok aizsūļōja karaveiru rynda.

Šōs nūžālojamōs dīnas atcerūtīs, gondreiz osoras nōk.

Cik daudz beju paradis kusteitis un dorbōtis; — niu nūslāgtajā kamerā mani apjēme šausmeigs bezdarbeibas tukšums. Golvā tikai vīna seņ apnykuša dūma un nervi saspryndznōti tai, ka reizem gondreiz gribātu mestīs lelajōs lūga restēs.

Tai es beju sōcis dzeivōt šajā naimīļojamajā mōjā. Daudz cylvāku te beja saspīsts. Ari Lazdovskis beja myusu kamerā. Un sovaids jys beja. Jys, pīmarām, vysu dīnu nikur napasacēle, tikai sēdēja ar sastyngušu skotu un kustynōja sovu pōrlyktū kōju.

Lazdovskis beja māms. Kod mes gribējom kū nu jō izzynōt — mes raksteidami prasējom. Jys tod, pērstu mutē mārčādams, tripe sovas atbīldes uz sīnas. Reiz jys tai uzvyllka arī kaidu myusu bīdra palami. Kai jys tū beja izzynōjis?

«Tu mums nikur naizbēgsi. Niu mes zynom, kai tevi īpeit reizē».

Es sauču, lai jys lik mani mīrā, ka es jō napazeistu. «Un narunoj,

narunoj vairst!» — teiču. — «Tu vysus myus tagad gryud nalaimē».

Tai teišam dūmōja arī cyti. Kai lai jam likam klusēt! Mums taču draudēja nalaime.

Bet Lazdovskis tikai smējōs velnišķim smīklīm.

Izmīsis es mešu skotu lūgā: dabasu laukumeņš aiz restem mirdzēja tik gaiši, gaiši...

Ūtrā reitā beja muna vōrda dīna. Mani aizsauce uz kanceleju un atbreivōja. Izdareitō izziņa asūt bejuse apmīryņūša.

Tei beja grandioza sajyuta, kod tūreiz aiz manis grabēdami aizavēre cītuma dzeļža vōrti. Es pacēju acis pret dzīļajim dabasim un apmulsu nu saules gaismas.

Dīvmōtes bazneicā sōce zvaneit. Nu kūkim lāni kryta lopas.

Un kod, tōļok ejūt, kaidis nu garamgōjējim maņ uzadrōze vērsā, tod es pasmaidēju un teiču: «Tys nikas!» Es taču beju sajēmīs vysaskaistōkū vōrda dīnas dōvonu!»

Ignats beja beidzis. Vysi klusējom. Tikai vīns jautōja: «Kōpēc Lazdovskis beja sōcis runōt?»

«Tys arī maņ palyka nūslāpums», — atbīdēja Ignats. — «Nasagrib tucēt, ka jō spēle jau byutu bejuse atklōta. Voi nu tei beja kaida sajyusma, voi arī jys nūmete sovu masku, labi zynōdams, ka mes par tū klusēsīm».

Es cēļūs un gōju uz sovu pusi. Vysas pļovas beja pylnas veistūša sīna smaržas. Augši dabasūs mirdzēja Lelō Lōča zvaigznōjs, ūtrā pusē daga spūžais Orions. Mani beja mīrs; vysi prōti beja apstastōjuši it kai es byutu redzējis myužeibu. Voi dabasi beja atsavāruši? — Nā. Nu laimes apreibis, es krytu kaidā vōlā un spīžu sovu seju byrstūšajā sīnā.

Pīzeime: N. Trepša smēja, ka citums un politiskōs lītas nabyutu jōcelyoj. Nadrukōja. 1943/44

J. ELKSNIS,
IZDEVNĪCĪBAS VADEITŌJS

VOI MES
GUDRŌKI?

1990. godā Latgolas rajonūs, Reigā, Lipōjā un cytur tyka dybynōtas latgališu kulturas bīdreibas, kas par sovu uzdavumu uzskatēja nūvoda kulturas apzynōšonu, kūpšonu un atsteibeibu. Šūs bīdreibu sanōksmēs daudzū runōtōji īpošu uzmaneibu pīvērse latgališu rokstu volūdai (sauktai arī par augslatvišu literarū voi vacū latvišu volūdu) un literaturai. Reigā nūdybynōja Latgališu kulturas bīdreibu apvīneibu ar Jōni Streiču priškōlgolā. Šudīņ Latgališu kulturas bīdreibu apvīneibas vadeiba mainējusēs un pošāik atsarūn Jakubpīli. Darbeiba, dīmžāl, apseikuse.

Pyrms divim godim Rēzeknē Latgolas Kulturvēstures muzejā īsaroda ap desmit latgališu kulturas bīdreibu pōrstōvu, daudz runōja par Latgolas nūvoda avīzes izdūšonas napyčīšameibu un kaidai tai vajadzātu byut. Taču nikaidu lāmumu napyjēme, nīvīns arī nagribēja uzajimt kaidus pīnōkumus. Osprōteiga papļōpōšona tok nikaidas saisteibas nautlik.

Tagad Ontona Rancāna redakcejā reizi nedeļā izīt kulturvēsturiska un literara nūvoda avīze «Zemturs», vysi roksti teik publicāti augslatvišu literarajā volūdā. «Zemturi» var arī pasyuteit, bet pagaidom laseitōju skaits nav lels un tys apdraud laikroksta turpmōku pastōvēšonu.

Nu 1990. goda Rēzeknē dorbojas

Latgolas nūvoda nedeļas laikroksts
REDKOLEGIJA
Dybynōtōjs — A. Rancāna
izdevnīceiba.
Indekss 3053

Masu informacejas leidzekļa
registrācijas aplīceiba Nr. 1609.
Iznōk nu 1994. goda 30. decembra
reizi nedeļā — pīktdīnōs.

Izdevēja nūrēkinu kōnts Latvijas
Unībankas Preiļu nūdaļā Nr. 468425,
kods 310101900. Izdevēja adrese:
A. Upīša ilā 3-49, Preiļi LV-5301,
tōļruņš 8-253-21516. 1. īspīdliksne.

Datorsalykums Līvija Kalvāne,
datormaketeišona — Solveiga
Sarkane. Īspīsta SIA «Latgolas drukā»
Bazneicas ilā 28, Rēzeknē, LV-4601